

Folk tandvården Sörmland
En del av Region Sörmland

Handläggare
Caroline Klofeldt

Datum
2021-08-23

Dokumentnummer

Yttrande över betänkandet SOU 2021:8 När behoven får styra -ett tandvårdssystem för en mer jämlik tandhälsa (Dnr S2021/01972)

Folk tandvården Sörmland AB har bjudits in att besvara remissen av betänkandet När behovet får styra – ett tandvårdssystem för en mer jämlik tandhälsa (SOU 2021:8).

Sammanfattning

Folk tandvården Sörmland AB konstaterar att betänkandet föreslår åtgärder som kan bidra till att det svenska tandvårdssystemet utvecklas mot en mer jämlik tandhälsa och resurserna kommer att användas mera effektivt.

Dock finns en osäkerhet i de ekonomiska förutsättningarna för vårdgivarna. Att delar av tandvården prisregleras kan leda till att systemet inte blir hållbart. Det är därför nödvändigt att vårdgivarna ges fullgoda ekonomiska förutsättningar. Folk tandvården Sörmland AB (nedan betecknat FTVS) är tveksamma till om detta kan genomföras inom ett system med prisreglering.

8. Barn och unga vuxna

FTVS ser positivt på att betänkandet eftersträvar en tydligare kunskapsbaserad och mera nationellt likriktad vård. Förslagen kring detta bör leda till att vården blir mer rättvis. FTVS ser fördelar med att sänka den övre gränsen för den fria tandvården, men det finns odontologiska risker.

FTVS ser det som viktigt att satsningar görs på tidiga insatser i samarbete med t.ex. mödra- och barnhälsovården för att tidigt skapa goda munhälsovanor. En insats som är avgörande för en jämlik munhälsa. Generellt bör, avseende förslag som avser den nya åldersgränsen till det år man fyller 19, begreppet barn- och ungdomstandvård användas. Detta är den terminologi som användes innan man beslutade om den nya åldersgränsen. Då tillfördes begreppet unga vuxna som en konsekvens av detta. Att behålla termen när underlaget för den tagits bort blir förvirrande.

8.9.1 Avgiftsfri tandvård för barn, ungdomar och unga vuxna erbjuds till och med det år de fyller 19 år

Folk tandvården Sörmland – En del av Region Sörmland

Folk tandvården Sörmland	Tel	0155-24 76 00	Plusgiro	645221-3	Bg	5891-8293
Brunnsgatan, 40, 611 32 Nyköping	Fax	0155-24 73 81	OCR-pg	948800-8	Orgnr	556820-2625

folktandvardensormland.se

Folk tandvården Sörmland
En del av Region Sörmland

Handläggare
Caroline Klofelt

Datum
2021-08-23

Dokumentnummer

FTVS ser både positiva och negativa konsekvenser med detta förslag. Inom FTVS fungerar verksamheten bra med unga vuxna och vi ser en stor fördel att behålla denna grupp inom barn- och ungdomstandvården ur ett odontologiskt samhällsperspektiv. FTVS ser risker med karies och parodontitutveckling om den fria tandvården för denna målgrupp tas bort. FTVS vet att tandvården tappar många unga vuxna när de blir betalningsansvariga vilket kan påverka tandhälsan negativt på sikt. Det positiva FTVS ser med detta förslag är att de undanträngningseffekter som utredningen belyser, samt de administrativa aspekterna kring uteblivanden, kan undvikas.

8.9.2 Riskbedömning av barn och unga vuxna

FTVS ser positivt på detta förslag och det är viktigt att det i grunden blir samma riskbedömningssystem för både vuxna och barn. FTVS föreslår att riskbedömningen ligger till grund för rekommenderat revisionsintervall.

8.9.3 Data om barn och vuxnas tandhälsa och tandvård till tandhälsoregister

FTVS är positivt inställda till detta förslag förutsatt att det kodverk som föreslås i grunden är detsamma för barn och vuxna. Det är angeläget att uppföljningen utvecklas till att omfatta inte bara karies, utan även parodontit och erosionsskador.

Förslaget om att regionerna behöver investera i en särskild databasserver får ej bli för kostsamt eller resurskrävande. Med nuvarande system finns ingen uppföljning för t.ex. parodontit. Vi ställer oss positiva till att utöka uppföljning av andra odontologiska tillstånd.

Utöver de förslag som finns i utredningen vill FTVS lyfta barnperspektivet genom att föreslå förbättringar för en utsatt grupp. För en rättvis munhälsa ser FTVS detta som en angelägen reform.

Barnkonventionen är lag och skyddet för placerade barn bör öka. Detta är en utsatt grupp som ofta kommer i kläm och där vården blir eftersatt av att behandlande klinik ofta måste få beslut från patientens hemmaklinik om kostnadsersättning.

9 Vuxna utan särskilda behov

FTVS ser positivt på att patienterna ska kunna erhålla undersökningar och förebyggande tandvård till ett lågt pris. Detta bidrar till att minska den ekonomiska tröskeln. Betydelsen av åtgärden ska dock inte överdrivas, erfarenheterna från hälso- och sjukvården är att det finns fler faktorer än

Folk tandvården Sörmland – En del av Region Sörmland

Folk tandvården Sörmland	Tel	0155-24 76 00	Plusgiro	645221-3	Bg	5891-8293
Brunnsgatan, 40, 611 32 Nyköping	Fax	0155-24 73 81	OCR-pg	948800-8	Orgnr	556820-2625

folktandvardensormland.se

Folk tandvården Sörmland
En del av Region Sörmland

Handläggare
Caroline Klofelt

Datum
2021-08-23

Dokumentnummer

kostnaden som styr patientgruppers benägenhet att söka vård.
Totalkostnaden kan också fortfarande bli hög när vårdbehov ska åtgärdas.

En sammanhållen riskbedömningsmodell är nödvändig för att få ett nationellt fungerande system. Det finns dock utmaningar som måste beaktas. En förutsättning för ett trovärdigt system är att man har en fullgod kostnadstäckning. En prisreglering som inte ger detta kommer att påverka hela systemet negativt.

9.2.1 Enhetlig individuell riskbedömning

FTVS konstaterar att en automatiserad riskbedömning med tillhörande tandhälsoplan, behandlingsplan, m.m. innebär att dagens journalsystem behöver utvecklas/byggas om för att klara denna hantering. Detta kommer kräva ökade resurser och en ökad kostnad för vårdgivarna.

Eftersom riskbedömningen i förslaget ska bli digitaliserad utifrån värden från journalen finns risk att de manuella parametrarna och behandlarens professionella bedömning av patienten inte beaktas. I de riskbedömningssystem som finns idag ingår den professionella bedömningen.

FTVS ser en farhåga, nämligen att organisationen behöver ha två riskbedömningssystem då FTVS behöver ta hänsyn till fler parametrar i bedömningen som t.ex. teknisk risk när det gäller vilken frisktandvårdsavtalsklass patienten ska tillhöra. Detta skulle i så fall leda till en ökad administration och en pedagogisk utmaning för medarbetarna. FTVS ställer sig tveksamma till om utredningens analys är riktig gällande att 70 procent av befolkningen tillhör riskgrupp "Grön". Det finns därmed en ökad risk att den statliga ersättningen blir högre än vad utredningen har gjort sina ekonomiska beräkningar på.

FTVS noterar att betänkandet använder begreppet frisk i relation till riskbedömning. Det är en mindre lämplig term, att vara frisk är ett tillstånd medan risken att utveckla sjukdom är en prognos. FTVS rekommenderar att betänkandet talar om låg, måttlig och hög risk att utveckla sjukdom i stället.

9.2.2 Tandhälsoplan ska ersätta ATB, STB och undersökningsprotokoll

FTVS ser positivt på att en låg kostnad för patienten föreslås för undersökning men ställer oss tveksamma till om patienter med stort behandlingsbehov, utanför dagens revisionsstock kommer att fullfölja föreslagen behandling trots en låg undersökningskostnad.

Folk tandvården Sörmland – En del av Region Sörmland

Folk tandvården Sörmland	Tel	0155-24 76 00	Plusgiro	645221-3	Bg	5891-8293
Brunnsgatan, 40, 611 32 Nyköping	Fax	0155-24 73 81	OCR-pg	948800-8	Orgnr	556820-2625

folktandvardensormland.se

Folktandvården Sörmland
En del av Region Sörmland

Handläggare
Caroline Klofelt

Datum
2021-08-23

Dokumentnummer

FTVS ser en försämring för patienter som endast besöker tandvården vid akuta besvär då tandhälsoplanen och kostnaden 200 kr inte kan användas till akuta besök som dagens ATB.

Att beskriva och förklara tandhälsoplanen och dess regelverk kan bli tidskrävande och innebära en ökad administration och minskad vårdtid.

Tre nivåer på undersökningar samt förebyggande åtgärd

FTVS ställer sig bakom att revisionsintervallen kan öka framförallt för patienter med låg risk för sjukdom. Ersättningsnivån som den beskrivs är dock låg för de patienter som har låg risk och ska komma till tandvården vart tredje år. Om patienten besöker oss sällan krävs oftast röntgen, lättare depuration samt motiverande samtal för att fortsatt bibehålla den goda tandhälsan. Därför ställer FTVS sig tveksam till om dessa besök verkligen ska vara lägre i ersättning än undersökningarna för de med "Gul" risk.

FTVS anser att betänkandet inte har klargjort vad som händer om en vårdgivare inte har tillräckligt med resurser för att klara tiden för undersökningsintervallen eller hur omfattande försening är möjlig utan att patienten förlorar sin rätt till 200 kr besöket.

Förebyggande mellanbesök

FTVS anser att ersättningsnivån för de mellanliggande besöken är för låg.

FTVS ställer sig positiv till den låga kostnaden för patient för mellanbesöken. Ökade tandhygienistresurser kommer dock att krävas då fler patienter kommer att komma på dessa besök. Idag väljs dessa besök ofta bort av kostnadsskäl och ett lägre pris kommer sannolikt att skapa en ökad efterfrågan. FTVS anser att ett förtydligande i betänkandet måste göras kring vad som händer när vårdgivare saknar resurser och inte kommer kunna erbjuda dessa besök vid det bestämda intervallet.

Frisktvård

Betänkandets bedömning är att reformen kommer att innebära lägre intäkter av friska patienter med långa revisionsintervall och högre intäkter av patienter med större tandvårdsbehov för vårdgivare som erbjuder abonnemangstandvård. FTVS har samma reflektion och detta kommer att påverka ersättningen av dagens frisktvårdsmodell då flera frisktvårdspatienter beräknas tillhöra den lägre risknivån. Det blir även en försämring mot dagens ersättning genom ATB och STB som inte är beroende av när i tiden patienten besöker tandvården. Patienten måste besöka tandvården för att ersättning för besöken i tandhälsoplanen ska erhållas, det kräver noggrann bevakning av kallelserutiner. Här ser FTVS risk för en undanträngningseffekt då dessa patienter kommer att prioriteras

Folktandvården Sörmland – En del av Region Sörmland

Folktandvården Sörmland	Tel	0155-24 76 00	Plusgiro	645221-3	Bg	5891-8293
Brunnsgatan, 40, 611 32 Nyköping	Fax	0155-24 73 81	OCR-pg	948800-8	Orgnr	556820-2625

folktandvardensormland.se

Folk tandvården Sörmland
En del av Region Sörmland

Handläggare
Caroline Klofelt

Datum
2021-08-23

Dokumentnummer

för att ersättning ska erhållas inom avtalet. FTVS befarar att de olika revisionsintervallen utifrån ålder och antal mellanbesök kan leda till att FTVS behöver utforma frisktandvårdsmodellen på ett annat sätt än idag med eventuella olika prisnivåer i samma avtalsklass utifrån riskgrupp.

9.2.3 Tandhälsoplan, behandlingsplan och annan information om utförd tandvård ska tillgängliggöras via e-tjänsten Mina sidor

FTVS ställer sig bakom betänkandets förslag men kan se att en viss ökad administration för behandlare föreligger.

9.2.6 Myndigheters ansvar för utveckling, reglering och implementering av reformerna.

FTVS ser tanken som korrekt men anser att förslaget behöver utvecklas. Det tar inte hänsyn till att regionerna har ett planeringsansvar och många gånger inte har vårdgivaransvaret. SKR är en nödvändig part i arbetet utifrån planeringsansvaret och för att tillvarata vårdgivarperspektivet till fulla bör offentlig tandvård ur ett samverkansperspektiv representeras av Sveriges Folk tandvårdsförening.

10. Vuxna med särskilda behov

Betänkandet föreslår att det stödsystem som idag finns för de mest utsatta patientgrupperna ska avvecklas och dagens regionala system ska ersättas med ett mer storskaligt nationellt system. FTVS ser positivt på att dagens komplicerade system ersätts med ett enklare regelverk som tar tillvara såväl behov av långvarig tandvård, som mer specificerade och tidsbegränsade insatser. Dagens regionala stödsystem har utvecklats under lång tid och är komplicerat. Betänkandets förslag till ny och tydligare struktur har större förutsättningar att förstås av såväl behandlare som patienter. Det är en omfattande förändring som måste belysas noga i alla sina delar; även en grundlig riskanalys och genomförandestrategi behövs.

10.5.4 Myndigheternas ansvar för utveckling, reglering och administration

FTVS ser tanken med samordnat ansvar som korrekt men anser att förslaget behöver utvecklas. Det tar inte hänsyn till att regionerna har ett planeringsansvar och många gånger inte har vårdgivaransvaret. SKR är en nödvändig part i arbetet utifrån planeringsansvaret men för att tillvarata vårdgivarperspektivet till fulla bör offentlig tandvård ur ett samverkansperspektiv representeras av Sveriges Folk tandvårdsförening.

Folk tandvården Sörmland – En del av Region Sörmland

Folk tandvården Sörmland	Tel	0155-24 76 00	Plusgiro	645221-3	Bg	5891-8293
Brunnsgatan, 40, 611 32 Nyköping	Fax	0155-24 73 81	OCR-pg	948800-8	Orgnr	556820-2625

folktandvardensormland.se

10.5.4 Tillvägagångssätt för att minimera fusk och felaktiga utbetalningar

FTVS stödjer förslaget att Försäkringskassan ska kunna kontrollera tillämpningen. FTVS bedömer dock, baserat på erfarenheterna av införandet av 2008 års högkostnadsskydd att detaljerade regelverk inte kommer att vara en tillräcklig lösning. Stora delar av de berörda patientgrupperna har komplicerade sjukdomstillstånd i munhålan. Detta kommer inte att kunna täckas in genom detaljerade regelverk utan det krävs väl tilltagna resurser och förutsättningar för snabb hantering av förhandsprövningar. Detta är utsatta grupper vars vårdbehov ofta är stora men tidsbegränsade.

10.5.5 Fortsatt fast åtgärdsersättning till vårdgivaren för patienter med selektivt stöd

FTVS framhåller att det är viktigt att ta hänsyn till de variationer i framför allt fasta kostnader och tidsåtgång som finns i landet. Risk för underfinansiering föreligger annars.

FTVS förstår betänkandets synpunkt att man inte ska kunna ta extra patientavgifter men vill peka på att det gör kostnadstäckningsfrågan avgörande.

FTVS vill också påpeka behovet av att utveckla ersättningsystemet med åtgärder för utförande av hemtandvård. Det finns patienter med stora vårdbehov där möjligheten till s.k. hemtandvård har stor betydelse för patienternas upplevda livskvalitet.

Sistahandansvaret gör att folk tandvården precis som nu, ska erbjuda patienter akut tandvård även om de inte har ekonomi för behandling. Vi befarar att detta kan leda till att volymen osäkra fodringar ökar.

10.6 Tandvård som omfattas av basal tandvård för lång tid

FTVS stödjer betänkandets förslag om införande av ett selektivt statligt stöd för basal tandvård under lång tid och de förslag som finns på målgrupper, innehåll, etc. FTVS efterlyser ett tydligt regelverk för vårdambitionsnivå och anser att Socialstyrelsen ska få i uppdrag att utveckla ett sådant regelverk.

FTVS ser det som angeläget att munvårdskort som en del av anpassad tandhälsoplan bör kunna nås digitalt av t.ex. särskilt boende.

10.7 Uppsökande verksamhet upphör

Förslaget innehåller risker att utsatta patienter inte får tillgång till vård. FTVS ser inte detta som acceptabelt.

FTVS ifrågasätter om denna fråga är tillräckligt väl utredd och förankrad hos kommunerna.

Denna del av betänkandet behöver utredas ytterligare och kommunerna involveras för att säkerställa att patienterna kan erbjudas en vård baserad på deras behov.

11. Alternativa modeller för ett nytt eller justerat statligt högkostnadsskydd

FTVS anser att det förslag som utgår från dagens modell är det som är lämpligast. Ett utökat stöd förutsätter en höjd anslagsnivå.

11.2.4 Alternativ 2 Öppenvårdsmodell med två beloppsgränser

FTVS ser detta som en passande lösning med kända inbyggda effekter för att balansera vårdefterfrågan. Denna modell har vården erfarenhet av sedan 2008. Eftersom modellen innehåller en hög grad av initial självfinansiering minskar den risken för en ökad vårdefterfrågan, något som inte är samma sak som det behov som samhället ska vara med och delfinansiera. Det är viktigt att vara tydlig med att referenspriset är den statliga ersättningen och inte det verkliga priset på åtgärden.

12. Kostnadsberäkningar, finansieringsförslag och övriga konsekvenser

FTVS ser svagheter i beräkningsunderlagen. De ekonomiska underlag som finns för att beräkna kostnader för det statliga selektiva tandvårdsstödet är osäkra. Att ersätta delar av den fria prissättningen med prisreglering har erfarenhetsmässigt visat sig leda till viss underfinansiering. Det innebär att kostnadsökningar i tandvården till stor del kommer att behöva finansieras genom att patientpriserna på sjukdomsbehandlande, reparativ och rehabiliterande vård kommer att behöva höjas för att täcka underfinansiering i den prisreglerade delen. FTVS ifrågasätter därför om modellen med prisreglering på delar av tandvården är ett långsiktigt hållbart system.

12.1.1 Underlag för beräkningsmodell

SCB:s beräkningsunderlag FASIT innehåller inte några uppgifter som regionerna ansvarar för och utredningens förslag gäller samtliga delar i tandvårdssystemet, även det som ska flyttas från regionerna till staten. Därför föreligger en osäkerhet i dessa siffror.

Folk tandvården Sörmland
En del av Region Sörmland

Handläggare
Caroline Klofelt

Datum
2021-08-23

Dokumentnummer

12.1.2 Det selektiva tandvårdsstödet

Antaganden och beräkningar av kostnader i det selektiva tandvårdssystemet utgår från uppgifter från Socialstyrelsen och SKR. Dessa uppgifter skiljer sig från varandra vilket kan innebära brister i beräkningsunderlaget.

12.2.9 Det generella statliga tandvårdsstödet

Prissättning

I dagsläget råder underskott på såväl tandläkare som tandhygienister. Resursbrist är inte ett godkänt skäl att delegera arbetsuppgifter. Effektiviseringsutrymmet är begränsat och underfinansiering i systemet kan leda till att andra delar av tandvården får finansiera de prisreglerade delarna.

Referenspriser

Referenspriserna motsvarar inte marknadspris på ett flertal åtgärder och blir därför i sin nuvarande utformning svåra att använda som underlag för att beräkna ersättning för åtgärder inom tandhälsoplanen.

Patientkostnad

Mycket talar för att den friska patienten (grön kategori) kommer förlora på den föreslagna tandvårdsreformen och de sjuka patienterna (röd kategori) kommer betala mindre jämfört med vad de betalar i dagsläget.

Förebyggande vård

Folk tandvårdens fokus har sedan start byggt på förebyggande tandvård. En undersökning är ett steg i att förebygga en god tandhälsa. Att lägga ett revisionsintervall på 36 månader avseende en frisk patient kan innebära att man tappar löpande kontroll av de friska patienternas förebyggande vård.

Regionala skillnader

Förslaget ökar jämlikheten när samma regler kommer att gälla för alla oavsett var i landet man är bosatt, däremot löser betänkandets förslag inte de skillnader på tillgänglighet till tandvård som idag finns i landet.

Folk tandvården Sörmland – En del av Region Sörmland

Folk tandvården Sörmland	Tel	0155-24 76 00	Plusgiro	645221-3	Bg	5891-8293
Brunnsgatan, 40, 611 32 Nyköping	Fax	0155-24 73 81	OCR-pg	948800-8	Orgnr	556820-2625

folktandvardensormland.se